

Aleksander Brückner

"Materiały do historii stosunków kulturalnych w XVI w. na dworze królewskim polskim", zebr. i oprac. Stanisław Tomkowicz, Kraków 1915 : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 14/1/4, 333-334

1916

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tomkowicz Stanisław. *Materyały do historii stosunków kulturalnych w XVI w. na dworze królewskim polskim zebrał i opracował...* (Wydawnictwo Komisji do badania historii sztuki w Polsce T. III.) Kraków, nakł. Akademii Um., Gebethner i Sp., druk. Uniw. Jag., 1915, 8-vo w., str. 192.

Zasłużony około dziejów kulturalnych i literackich p. S. Tomkowicz nową zdobył zasługę; przejrzał księgi skarbowe z czasów Zygmunta Augusta w Archiwum Warszawskiem i ogłosił ciekawsze ich pozycje. Ponieważ Pamiętnik nasz nie służy historyografii, więc pominiemy szczegóły samego wydawnictwa i powtórzymy tylko to, co dla dziejów literatury ciekawsze.

Dla języka samego księgi te nie przynoszą niczego, wyjątkowo zachodzą krótkie ustępy polskie, najobszerniejszy na str. 124, o „szatach“ pacholetom śpiewakom, ale dowiadujemy się, że zamiast o kolorze lub barwie wtedy po polsku o maści (czego my już tylko o koniach używamy) mówiono. Na str. 39 i 40 konie opisane, trzy nogi pokoth białe niepotrzebnie wydawca znakiem pytania zaopatrzył, jest to pokot (kostka); i na kilku innych miejscach zaszyły myłki w objaśnianiu łaciny, sepum jest łój, a nie polskie sep danina, focaria jest służąca (do prania i gotowania) i i.

Pomijamy najliczniejsze i najciekawsze wzmianki o licznych muzykach królewskich, o Gomółce, Clabonim, Bakwarku, Samotulczyku itd., bo z nich skorzystają pp. Jachimecki i i.; na stronie 15 zebrał wydawca wszelkie szczegóły o Bekwarku z notat Paulego i i.; ograniczymy się kilku literackimi. Z nich najciekawsza dotyczy Reja, 12. lutego 1545 grała kapela jego przed starym królem przy śniadaniu i otrzymała, jak i inne kapele prywatne (Tarnowskiego, Gamrata i i.) dwa floreny, gdy np. kuglarzom tureckim z zwierzętami i przedstawieniami mimicznymi dostało się floren 10; zapiska brzmi: *cantoribus et musicis Nicolai Rey apud Maiest. Reg. intra prandium cantantibus cum ipsomet Rey domino suo dedi etc.* Więc Rey nie tylko wypisał ale i wyspiewał sobie Temerowce u króla; kapela jego śpiewała, teksty im dorabiał sam a że utrzymywał całą kapele, śpiewaków i muzyków (przynajmniej za czasów swoich katolickich, później może ich i oddalił?), dowodzi najlepiej, że zajęcia jego śpiewem i muzyką głęboko w nim tkwiły, nie były przemijającą, byle jaką rozrywką i że od śpiewów i muzyki do literatury przeszedł; nie darmo samymi wierszami ją rozpoczął. O Kochanowskich natomiast głucho; żeby kapelan królowej, Mikołaj Kochanowski (r. 1558 przyjęty), był autorem Rotuł i bratem Jana, co przypuszcza wydawca str. 29, temu przeczymy, byliż różni Kochanowscy. Na miejsce St. Koszuckiego (tłumacza ksiąg Lorichiuszowych), co od r. 1548 aż do śmierci w r. 1559 służył królowi, wstąpił na tym samym jurgielcie Łukasz Górnicki 23 lut. 1559 r. (jurgielł mu później dwukrotnie zwiększono). Pomijamy Fogelwedera, Rojzjusza, Jerzego Pietkiewicza, biskupa żmudzkiego, Decyuszów, różne osobistości znane z fraszek Rejowych i Kochanowskiego (Siemaszko, Kroczewski i i. a jest między nimi i Stań-

czyk nieraz); dalej licznych lekarzy; wzmiankę zasłużyli notaryusze ks. kanonika Kromera, co przywileje i listy królewskie (przy układaniu archiwum koronnego) do ksiąg wpisywali.

Dzieje kultury (malarstwa, rękodzieł, budownictwa) wyniosły bogatsze z luźnych tych zapisek plony, umyślnie ich nie poruszamy, zadowolając się owymi szczegółikami literackimi; nie wymieniamy również ciekawych dla lingwisty nazwisk i wyrazów różnych (dzianet, stangret, obroczny, sienniczny, stafir, rydwan itd.)

Berlin.

A. Brückner.

Otwinowski Konstanty X. T. J. Dzieła X. Piotra Skargi. T. J. Spis bibliograficzny opracował... Kraków, nakł. Akad. Umiejętn., 1916, 8-vo w., str. XVI + 124.

Jest to echo jubileuszowych wydawnictw, związanych z postacią złotoustego Kaznodziei narodu. Praca X. Otwinowskiego była bardzo mozolna i uciążliwa, gdyż chodziło tu o wykaz i opis wszystkich drukowanych dzieł Skargi od r. 1576 do 1912! Autor musiał wyszukiwać po najrozmaitszych bibliotekach, publicznych i prywatnych, najstarsze, najrzadsze wydania pism Skargi, zestawiać ich odmiany, porównywać wydania rozmaite nieraz z tego samego roku, przyczem należało rozwiązać przeróżne wątpliwości co do miejsca druku, daty itp.

Przeszło trzydzieści bibliotek zwiedził w tym celu X. Otwinowski, dwudziestu poprzedników na polu bibliografii Skargi skontrolował i wywody ich poddał krytycznemu rozbirowi. Wielką wyświadczył przysługę wszystkim późniejszym badaczom Skargi i mnóstwo niepotrzebnego rumowiska usunął im z drogi.

Pięknie wydana praca X. Otwinowskiego nabiera osobnego uroku przez to, że autor ozdobił spisy dzieł Skargi bardzo (na ogół) udatnemi podobiznami kart tytułowych z pierwszych wydań. — Jest to pierwsza u nas monografia bibliograficzna autora wieku XVI wykonana tak wzorowo; oby za nią poszły inne, podobne, opracowania Reja i Kochanowskiego! — Ze wszech miar byłoby pożądanę, gdyby autor, tak gruntośnie obeznany z całą literaturą Skargowską, dodał jeszcze spis bibliograficzny wszystkich prac, studyów, rozprawek dotyczących Skargi aż po rok jubileuszowy włącznie. Dodatek taki wydrukowany w tym samym formacie byłby wraz z niniejszym Spisem całkowitem *Vade mecum* po rozległym polu Skargowem.

Kraków.

Józef Kallenbach.

Prace historyczno-literackie. Nr. 5. Chodynicki Kazimierz. Poglądy na zadania historii w epoce Stanisława Augusta. Skład główny w księgarni G. Gebethnera i Sp., Warszawa, Gebetner i Wolff, druk. W. L. Anczyca i Sp., 1915, 8-vo str. VI + 90 Nr. 6